

УДК 7.091.4(477.86):172.4:7.091.8-028.22 "20"
<https://doi.org/10.32461/2226-2180.38.2020.222081>

Цитування:

Домнич Х. З. Сучасне візуальне мистецтво в контексті міжнародного мультикультурного фестивалю Porto Franko. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2020. Вип. 38. С. 52-56.

Domnych K. (2020). Contemporary visual art in the context of the international multicultural festival Porto Franko. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats'*, 38, 52-56 [in Ukrainian].

*Домнич Христина Зіновіївна,
аспірантка навчально-наукового
Інституту мистецтв ДВНЗ Прикарпатський
Національний Університет ім. В Стефаніка
<https://orcid.org/0000-0002-4563-239X>
rymarenkohrust@gmail.com*

СУЧАСНЕ ВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО ФЕСТИВАЛЮ PORTO FRANKO

Мета роботи. Дослідити одну з гілок культурно-мистецького життя міста Івано-Франківська в сучасності – мультикультурний фестиваль Porto Franko. Проаналізувати інноваційні особливості формату проведення події, адже було об'єднано та синтезовано різні види мистецтва та різні стилеві напрямки, жодних жанрових та стилістичних обмежень. Висвітити візуальну складову серед мистецьких перформансів. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні аналітичного, когнітивного та інформаційного методів. Вони дозволяють розкрити та піддати аналізу візуальну складову мультикультурного фестивалю. **Наукова новизна** роботи полягає в ознайомленні з новими методами синтезу видів та жанрів мистецтва, відкритістю, доступністю мистецтва в різних площинах. **Висновок.** У статті досліджено основну мету фестивалю – зближення мистецтва з пересічними людьми, а також висвітлено тему сучасного візуального мистецтва. Розкрито хронологічну послідовність серії міських «open-air» проєктів Porto Franko та описано основні їх відмінності між собою.

Ключові слова: мультикультурний фестиваль, Porto Franko, мистецтво, перформанс, мистецький проєкт, виставка, візуальне мистецтво.

Domnych Khrystyna, Graduate student of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Contemporary visual art in the context of the international multicultural festival Porto Franko

The purpose of the article is to explore one of the branches of the cultural and artistic life of Ivano-Frankivsk today – the multicultural festival Porto Franko. Analyze the innovative features of the format of the event, as different types of art and different styles were combined and synthesized, with no genre or stylistic restrictions. Highlight the visual component among art performances. The methodology is to use analytical, cognitive, and informational methods. They allow us to reveal and analyze the visual component of a multicultural festival. The scientific novelty of the work is to get acquainted with new methods of synthesis of types and genres of art, openness, accessibility of art in different areas. Conclusion. The article explores the main purpose of the festival - the rapprochement of art with ordinary people, as well as highlights the theme of contemporary visual art. The chronological sequence of the series of urban "open-air" projects of Porto Franko is revealed and their main differences are described.

Key words: multicultural festival, Porto Franko, art, performance, art project, exhibition, visual art.

Актуальність теми дослідження. Культурно-мистецькі акції стали звичним явищем на території сучасної України і їхня кількість неупинно зростає. Фестивалі представляють як українських митців, так іноді залучають й іноземних з метою культурного обміну, розширення рамок свого світосприйняття. Зазвичай, фестивалі сьогодні відкриті для усіх напрямків і жанрів мистецтва, окремих митців чи колективів. Метою проведення постає сприяння розвитку академічного, традиційного народного та сучасного мистецтва, популяризації сучасних культурних традицій, їхній синтез з представленим чи, навпаки, абстрагування з метою ідентифікації.

На території Західної України протягом останніх років набув популярності міжкультурний фестиваль Porto Franko, що проводиться в місті Івано-Франківську. Основна його концепція – відкритість і доступність, основна ідея – Україна на тлі інших країн [1]. Сучасне візуальне мистецтво в даному проекті зайняло вагомий нішу. Фестиваль такого формату став одним із перших у країні. На сьогодні не існує комплексного дослідження цієї проблематики, що є вагомим аргументом до здійснення наукової розвідки.

Мета роботи. Дослідити одну з гілок культурно-мистецького життя міста Івано-Франківська в сучасності – мультикультурний фестиваль Porto Franko. Проаналізувати інноваційні особливості формату проведення події, адже було об'єднано та синтезовано різні види мистецтва та різні стилеві напрямки, жодних жанрових та стилістичних обмежень. Висвітлити візуальну складову серед мистецьких перформансів.

Виклад основного матеріалу. Porto Franko – інноваційна та резонансна культурна подія, що відбувалася в невеликому місті Івано-Франківську, яке є вільною мистецькою територією в центрі Європи, із своєю камерною архітектурою. У місті, де на початку 1990-х відбулося народження і становлення «Станіславського феномену». Назва заходу обрана не випадково, адже є історично обґрунтованою і має своє семантичне значення. Вільний порт, порто-франко (італ. porto franco – порто-франко) – порт, що користується правом безмитного ввезення і вивозу товарів або має сприятливі митні правила [2]. У контексті фестивалю Porto Franko – це вільний мистецький порт, територія, де співіснують, мікшуються і набувають нових форм та якостей вияви культур різних часів, країн та народів.

Цільовою аудиторією є мешканці міста Івано-Франківська та області (всі вікові та соціальні групи), туристи з різних регіонів

України та країн Європи (Польща, Німеччина, Австрія, Чехія, Росія, тощо), представники українських та міжнародних бізнес-структур, творчо орієнтована молодь, студенти вищих навчальних закладів, прихильники екологічного та культурно-історичного туризму, меломани, прихильники різних стилевих музичних напрямів (класики, джазу, року, фольклору, авангардної музики).

Фестиваль Porto Franko не містить в собі жанрових та стилістичних обмежень, поєднує різні види мистецтва (музика, кіно, театр, візуальне мистецтво, література, синтетичні та медіа-жанри) та різні стилеві напрями (від автентичних та класичних до експериментальних). Це перший в історії України міський «open-air» проект, що охоплює та синтезує усі види і жанри сучасного мистецтва. Глобальна та надпотужна суспільно-просвітницька акція. Це музичні та поетичні виступи, літературні дискусії, кінопокази, художні виставки та арт-перформанси на вулицях, у парках, на площах, у дворах міста, які перетворюють його архітектурну площину на грандіозну багаторівневу сцену, стираючи межі між митцем та глядачем, мистецтвом та публікою, грою та життям. Мета проекту – відкрити мистецтво, зробити загальнодоступними сучасну музику, літературу, кіно, театральне та образотворче мистецтво. Зацікавити та залучити публіку до творчого процесу в мобільному інтерактивному форматі. Глядачем, слухачем, учасником Porto Franko може бути кожен бажаючий. Поєднання класичного та сучасного, музики та літератури, архітектури та арт-перформансу, західних та східних національних мистецьких шкіл і, як результат, набуття мистецтвом нової естетичної якості. Постмодернізм Porto Franko – це еклектична свобода у співіснуванні старого та нового, світського та сакрального, звуків та ліній, об'ємів та слів. Porto Franko – це гімн архітектурі, яка використовується для анімації міського середовища та естетизації побутового простору. Сценами, декораціями, галереями та кінозалами стали площі та парки, провулки та внутрішні дворики, дахи та балкони «вільного мистецького порту».

Вперше такий міжнародний мультикультурний мистецький рух відбувся 17-24 серпня 2010 року під назвою PORTO FRANKO 2010. Фестиваль мав вигляд восьмиденної постмодерної опери, наповненої унікальним художньо-естетичним змістом. Наскрізна ідея усіх акцій фесту – «Україна та ...». Діалог відомих іноземних та українських митців відбувався у багатьох формах. Зокрема, як діалог

композиторів та виконавців, музикантів та відеоартистів, письменників та музикантів, художників та майстрів арт-перформансу. Кожен день PORTO FRANKO 2010 був присвячений культурі однієї з країн (Польща, Китай, Німеччина, Росія, Іран, Франція) та її діалогу з Україною. До мистецького проекту були запрошені відомі виконавці з Парижа та Польщі, шеф-кухарі з Німеччини, фотомитці з Ірану. Серед українських учасників – письменники, музиканти, художники з Івано-Франківська, які нині відомі в Україні та за її межами. Візуальне мистецтво демонстрували польський артистичний плакат, фотовиставки китайських, іранських, французьких фотохудожників, експозиція сучасного абстрактного живопису [1].

У 2016 році відбувся міжнародний мультидисциплінарний фестиваль сучасного мистецтва «PORTO FRANKO ГОГОЛЬFEST». Фестиваль, як і попередній, був платформою для співпраці митців різних жанрів і країн. Проект поєднав «Порт Франківськ» (столицю української постмодерної літератури, місто з унікальним музичним та візуально-архітектурним обличчям) із фестивалем фестивалів, ГОГОЛЬFEST, що протягом останнього десятиліття є унікальною лабораторією та платформою для створення мистецьких проектів, які презентують Україну далеко за її межами як прогресивну висококультурну європейську країну. Фестиваль мав півтора десятка напрямів, серед яких: програма візуального мистецтва, театральна, музична (класична академічна музика і альтернативна) програми, екологія і туризм, кіно і література, програма перформансів, балет, хореографія, а також синтетичні жанри.

Завдяки PORTO FRANKO ГОГОЛЬFEST Івано-Франківськ та область стали культурно-туристичним центром України. Фестиваль об'єднав ініціативи у всіх видах мистецтв з Івано-Франківська та області, залучив найактуальніші арт-проекти з усієї України, створив міжнародні колабораційні проекти з іноземними митцями. Стратегія фестивалю передбачала ревіталізацію міських та обласних просторів. Історичні, знакові, оригінальні локації, які були малоактивні або занедбані, почали розвиватися та перетворюватися на центри культурної активності. Завдяки міжнародному партнерству Івано-Франківськ став рупором донесення українських смислів у світ, залучив міжнародні інвестиції, привабив значну кількість активних туристів. Одною із основних складових «PORTO FRANKO ГОГОЛЬFEST» стала освіта. Під час підготовки та проведення фестивалю було проведено ряд майстер-класів, воркшопів, лекцій

із залученням провідних українських та іноземних майстрів. Події фестивалю передбачали сімейне відвідування. Особливим акцентом була дитяча програма, у яку входили мистецькі та освітні проекти для молодшої аудиторії, а також майстер-класи та лекції для людей, які працюють з дітьми. До участі у фестивалі було запрошено французького художника П'єра Ротто та харківського художника Романа Мініна, які створили декілька авторських муралів в Івано-Франківську [3]. У колишній друкарні діяла виставка LITORALIS. Її назва позначає частину морського дна, що стає сухою під час відпливу. Тема моря як у візуальному мистецтві, так і в фестивалі загалом, проявлялася по-різному: була й інсталяція з кольоровими кораблями, і фотопроєкт про втрачене кримське узбережжя [4]. Мистецтво вийшло за межі звичних просторів – фотовиставка на ринку, аудіовізуальне шоу в будівлі церкви, виступ соліста президентського оркестру у маршрутці, арії просто на вокзалі.

Очікуваним резонансом стало: реалізація глобальних просвітницьких цілей — знайомство широкого аудиторного кола з різноманітними мистецькими явищами, представленими в рамках проекту, формування нової, зацікавленої, культурологічно відкритої аудиторії; розвиток сучасного мистецтва – співпраця митців, що належать до різних національних та естетичних шкіл, синтез різних видів мистецтв, утворення нової естетичної якості культурних явищ, налагодження нових міжнародних та міжкультурних шляхів співробітництва в галузі культури та мистецтва.

«Вільним портом для мистецьких пароплавів та вітрильників із усього світу» [5] за словами організаторів дійства, став Івано-Франківськ протягом 14-18 червня 2017 року, часу проходження міжнародного міжкультурного відкритого мистецького фестивалю Porto Franko, занурюючи гостей у свій неповторний урбаністичний міф. «Івано-Франківськ — порт, який приймає те добре, що є в світі, в Україні, в Європі, акумулює та як портал передає в космос, — каже він. — А вже звідти до нас повертається» – так описує цю подію Генеральний директор фестивалю Ростислав Держипільський, який очолює також обласний драматичний театр ім. І. Франка. Місто, у якому проводять фестиваль, немає нічого спільного з морем, це таке перебільшення, алегорія і порівняння з морським портом має символічне значення [5]. Організаторами Порто Франко, окрім згаданого Ростислава Держипільського, є Президент – Роман Григорів, виконавчий директор – Володимир Гайдар.

Анатолій Звіжинський — куратор візуальної програми фестивалю, описуючи атмосферу у колишньому шпиталі (Палац Потоцьких), який став чи не основною локацією фестивалю, вказує на те, що будівля частково відтворює корабельну: майже така сама тіснява та гостра економія простору.

На карті міста Івано-Франківська в рамках фестивалю було визначено одинадцять локацій фестивалю, які або мали самостійне значення, або представляли ряд мистецьких заходів та подій.

Відкривався фестиваль на даху облмуздрамтеатру звучанням частин з опер «HAMLET», «YOV», «Непрости» та фрагментів з опери-цирку «BABYLON». Роман Григорів (композитор, диригент, автор камерних, вокальних, симфонічних творів, а також опер та музики до вистав, перформер формації NOVA OPERA) та Ілля Разумейко (композитор, автор опер, електронної та вокальної музики, арт-менеджер, перформер формації NOVA OPERA, студент віденської консерваторії) — саме ці митці добре відомі як засновники та організатори сучасного мистецького фестивалю PORTO FRANKO [6]. На фестивалі було представлено сім основних мистецьких напрямів: візуал, кіно, лекторій, музика, поезофонія, танець, театр. Загалом у всіх напрямках проведено 73 різноманітні заходи. У категорії «візуал» протягом трьох днів проведено вісім різнопланових подій, серед яких виставки: міжнародна та інтерактивна; арт-інтервенція; інтерактивна інсталяція. У них взяли участь як вітчизняні, так і закордонні митці. Брав участь талановитий фотохудожника родом з Харкова Борис Михайлов, який представляв Україну на Венеційському бієнале 2017 року. У приміщеннях колишнього шпиталю створили так звані «кімнати мрій», де кожен міг проявити власні творчі здібності. У Центрі сучасного мистецтва Івано-Франківська (приміщення галереї «Маргінеси») відкрилася виставка робіт відомих українських авторів різних поколінь — Олега Тістола, Марини Скугаревої, Віктора Сидоренка, Володимира Гулича робота «Любов», Нати Трандафір «Чи є життя на Марсі?», Ярослава Присяжнюка, Тараса Ковача, групи Synchronodogs. Всі роботи для виставки були надані галереєю Zenko Gallery [7].

13-17 червня 2018 року в Івано-Франківську відбувся останній на сьогодні Porto Franko — це міжнародний фестиваль актуального мистецтва, мета якого — створення та репрезентація унікальних перформансів, що вступають у діалог із місцевою публікою та унікальними архітектурними локаціями [8].

«Замість чотирьох гелікоптерів, що літають з музикантами за складною партитурою, — чотири напіврозкладених скелети військових радянських повітряних машин. Замість динамічної поліфонії струнного квартету та шуму гвинтів — фрагменти препарованого (modified) голосу самого Штокгаузена. Замість високотехнологічності — поетика смерті та повільного руйнування» [8], — повідомляють організатори фестивалю. Таким чином, друга неофіційна назва фестивалю була Aero Porto Franko. У центральній частині міста були мультижанрові перформанси із використанням гелікоптерів. Виступи та дійства були дуже неоднозначними, епатажними та провокативними. Мистецтво цьогорічного фестивалю було вже не настільки сімейним та близьким до простого люду, багато акцій мали вікові обмеження 18+. Цей фестиваль був значною мірою орієнтований на літературне, театральне та музичне мистецтво, які між собою міксували та синтезували. У місті були організовані відеоінсталяції, у Палаці Потоцьких відбулася медіа-виставка учасників фестивалю «Preiew», майстер-класи з ліплення автопортрету, виставка скульптур, інсталяцій Юрія Боринця. У Центрі Сучасного Мистецтва була виставка «Afterparty» київського фотографа Саші Курмаза, де митець зосереджується на фіксації та аналізі суспільних відносин молодого покоління: друзів, однолітків, часом випадкових людей, що волею долі опинились поруч [9]. Були також представлені роботи дев'яти художників з трьох країн. Серед них — тотальна медіа-інсталяція Аліни Клейтман (Київ), скульптурна робота в публічному просторі Жанни Кадирової (Київ), перформанс Володимира Топія (Львів), медіа-інсталяція Сергія Петлюка (Львів), поєднання реді-мейд і живопису Юрія Боринці (Івано-Франківськ), інтервенція в публічний простір Володимира Кузнецова (Київ), інсталяція художника ОХ (Париж) і поєднання різних медіа в роботі художника Brian Fernandes-Halloran (Нью-Йорк).

Висновок. Місто Івано-Франківськ стало справжнім футуристичним центром сучасного мистецтва, де відбувався масштабний міжнародний проект PORTO FRANKO. Кілька років поспіль він розбухував буденність кожного франківця та гостя міста. Фестиваль став першим масштабним проектом, що мав на меті максимально зблизити звичайних людей із мистецтвом, стерши будь-які межі і навіть сцену. Саме тому основною локацією мистецьких інсталяцій та перформансів стало ціле місто, його площі, двори, закинуті історичні пам'ятки та визначні місця. Особливістю проекту було злиття, міксування, синтезування різних видів та

жанрів мистецтв. Сучасне візуальне мистецтво проявилось по різному: у виставках, арт-інсталяціях, муралах, фотопроектах, відео- та аудіоперформансах. Участь брали як українські, так і закордонні митці, щоб поділитися та обмінятися досвідом. Це сприяло розвитку мистецтва у Івано-Франківську і приверненню уваги мешканців та гостей міста до різних видів сучасного мистецтва в цілому, а також візуального мистецтва зокрема.

Література

1. Добош Г., 23.08.2010. «PortoFranko»: п'ять днів «вільного порту» в Івано-Франківську. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2135642.html> (дата звернення: 15.05.2020)
2. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Порто-франко> (дата звернення: 22.08.2020)
3. Міністерство культури України: офіційний сайт, 07.06.2016. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245103834&cat_id=244913751 (дата звернення: 28.08.2020)
4. Мізіна К., Городівська О., 05.07.2016. Фестиваль Porto Franko Gogol Fest: порт семи мистецтв. URL: <https://hromadske.ua/posts/festyval-porto-franko-gogol-fest-port-semy-mystetstv> (дата звернення: 18.06.2020)
5. Квітнева О., 28.04.2017. Porto Franko 2017 закинув якор: чого очікувати від найбільшого франківського фестивалю. URL: <https://report.if.ua/kultura/porto-franko-2017-zakynuv-yakir-chogo-ochikuvaty-vid-najbilshogo-frankivskogo-festyvalyu> (дата звернення: 23.06.2020)
6. Фіртка – агенція новин: офіційний сайт, 30.09.2017. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/tedx-ivanofrankivsk-tvorci-festivalu-porto-franko-rozpovili-pro-jogo-stvorennia-i-cinnist-fotovideo139238> (дата звернення: 23.06.2020)
7. Zenko Foundation: офіційна сторінка, 27.06.2017. URL: <http://zenkofoundation.com/proekty-pri-podderzhke-zf/zenko-gallery-predstavil-kartiny-ukrainskih-hudozhnikov-na-festivale-porto-franko-2/> (дата звернення: 11.07.2020)
8. В Івано-Франківську стартує п'ятиденний міжнародний фестиваль актуального мистецтва Porto Franko/ УКРІНФОРМ.; офіційний сайт, 13.06.2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2479730-u-frankivsku-vidkrivaetsa-miznarodnij-festival-porto-franko.html> (дата звернення: 19.06.2020)

9. В Івано-Франківську відкриється виставка Саші Курмаза “Afterparty”/ ART UKRAINE: електронна версія журналу, 12.06.2018. URL: <https://artukraine.com.ua/n/v-ivano-frankivsku-vidkriyetsya-vistavka-sashi-kurmaza-afterparty/#.X2DJl2gzbiU> (дата звернення: 18.08.2020)

References

1. Dobosh G. (2010). PortoFranko: five days of "free port" in Ivano-Frankivsk. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2135642.html> (access date: 15.05.2020)
2. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Porto-franco> (access date: 22/08/2020)
3. Ministry of Culture of Ukraine: official website, June 7, 2016. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245103834&cat_id=244913751 (access date: 28.08.2020)
4. Mizina K., Gorodivska O. (2016). Porto Franko Gogol Fest: a port of seven arts. URL: <https://hromadske.ua/posts/festyval-porto-franko-gogol-fest-port-semy-mystetstv> (access date: 18.06.2020)
5. Kvitneva O. April 28, 2017. Porto Franko 2017 has dropped anchor: what to expect from the largest Frankivsk festival. URL: <https://report.if.ua/kultura/porto-franko-2017-zakynuv-yakir-chogo-ochikuvaty-vid-najbilshogo-frankivskogo-festyvalyu> (access date: 06/23/2020)
6. Firtka - news agency: official site, 09/30/2017. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/tedx-ivanofrankivsk-tvorci-festivalu-porto-franko-rozpovili-pro-jogo-stvorennia-i-cinnist-fotovideo139238> (access date: 23.06.2020)
7. Zenko Foundation: official page, June 27, 2017. URL: <http://zenkofoundation.com/proekty-pri-podderzhke-zf/zenko-gallery-predstavil-kartiny-ukrainskih-hudozhnikov-na-festivale-porto-franko-2/> (access date: 11.07.2020)
8. In Ivano-Frankivsk starts a five-day international festival of contemporary art Porto Franko / UKRINFORM: official website, June 13, 2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2479730-u-frankivsku-vidkrivaetsa-miznarodnij-festival-porto-franko.html> (access date: 19.06.2020)
9. In Ivano-Frankivsk will open Sasha Kurmaz's exhibition “Afterparty” / ART UKRAINE: electronic version of the magazine, June 12, 2018. URL: <https://artukraine.com.ua/n/v-ivano-frankivsku-vidkriyetsya-vistavka-sashi-kurmaza-afterparty/#.X2DJl2gzbiU> (access date: 18.08.2020)

*Стаття надійшла до редакції 23.08.2020
Отримано після доопрацювання 22.11.2020
Прийнято до друку 27.11.2020*